



ADY ENDRE SZÜLŐHÁZA

Május 6-7-ig Nagykárolyban tartották a „Kocsi-út az éjszakában” címet viselő 12 legszebb magyar vers konferenciát, melyen erdélyi, magyarországi és vajdasági irodalmárok vettek részt, s közel ötven előadáson osztották meg kutatási eredményeiket, gondolataikat egymással. A konferencia elnöke Végh Balázs Béla egyetemi adjunktus, míg az érminszenti tanácskozás egyik moderátora dr. Láng Gusztáv irodalomtörténész volt.

Dr. Láng Gusztáv 1936-ban született. Középkorai tanulmányait Szatmárnémetiben végezte, Kolozsváron kapott magyar szakos tanári diplomát. Az Állami Irodalmi és Művészeti Kiadó munkatársa, a Kolozsvári Egyetem Magyar Tanszéke, majd a szombathelyi Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola tanára. Főbb művei: *Kivándorló irodalom*, *Dsida Jenő monográfia*, Kántor Lajossal közösen szerkesztett: *Romániai magyar irodalom 1945-1970-ig*.

Előadásában *Érminszent, a jelentéses táj* címmel az Ady Endre verseiben előforduló szülőfalu és határának helyszíneivel foglalkozott, mely tanulmányát teljes terjedelmében közölte a szombathelyi „Életünk” című lap.

A Vásárhelyi Látóhatárnak adott interjúját a „Tizenkét legszebb magyar vers” konferencia-sorozat Ady Endre *Kocsi-út az éjszakában* című költeményének szentelt vándorgyűlésén elhangzott részletének felidézésével kezdjük:

„A hely szellemének adózva, hadd kezdjem felszólalásomat a költő *Egy régi Kálvintemplomban* című költeményének a lírai Ént



ADY ENDRE ÉS DR. LÁNG GUSZTÁV

„ÉRMINDSZENT A JELENTÉSES TÁJ”

azonosító kitételeivel. (A munkáulés, mely felszólalással kezdődött, az érminszenti református templomban folyt le.)

Ámenből tértem vissza
Húsz évből az igére:
»Megtöretett a teste,
Megtöretett a teste,
Kiontatott a vére.«

A „húsz év” túlzásnak tűnik, hiszen – a költemény keletkezési évét figyelembe véve – aligha valószínű, hogy Ady Endre 11-12 éves korában járt volna utoljára az érminszenti templomban. Ez az időhatározó azonban négyeszer is előfordul a rövid (27 soros) költeményben, nem tekinthetjük tehát „hanyagul odavetett” költői túlzásnak. Annál kevésbé, mert ugyanennek a ciklusnak egy másik darabjában is találkozunk vele:

Húsz éve elmúlt, s gondolatban
Ott röpi a szánom az éjben
S amit akkor elmulasztottam,
Megemelem kalapom mélyen.”

(*Krisztus-kereszt az erdőn*)

Valaminek tehát történnie kellett húsz évvel korábban a kamaszodó Ady Endre „templomozásával” kapcsolatban, ennek kiderítését azonban bízzuk az életrajz-kutatókra. [Tudnunk kellene (lehet, hogy az adat szerepel az Ady-irodalomban, csak én nem bukkantam rá), hogy mikor történt meg a költő konfirmációja; esetleg ezt tekinti a vers az utolsó olyan alkalomnak, amikor „imádkozó pózban” láthatta a vers alanyát az érminszenti templom. Ebben az életkorban Ady a nagykárolyi kegyesrendi gimnázium tanulója volt, melynek katolikus légköre – a költő saját bevallása szerint – hatással volt gondolkodására; megingathatta benne a „helvét hitvallás” kizárólagosságába vetett meggyőződést. „Okvetlenül más lelkű ember volnék különben, ha már falun ki nem cserélteték velem a kálvinista iskolát a katolikkal. S ha a katolikus szerzetes-gimnázium után ismét rám nem borul egy ellenkező világ a zilahi református kollégiumban” - írja Ady 1909-es *Önéletrajzában*. (Nyugat, 1909. június 1.)]”

- **Ady földijeként, mint irodalomtörténész, hogyan látja napjainkban Ady Endre és alkotói munkásságának megítélését a magyar és román irodalomban?**

- Nem hiszem, hogy beszélhetünk Ady Endre egységes megítéléséről a magyar irodalomtörténetben, a románban pedig még kevésbé. Az elmúlt két évtized a korábbi kánon(ok) relativizálásának – vagy éppen érvénytelenítésének – az idősza volt az irodalmi gondolkodásban, nemcsak nálunk, hanem az egész Közép- és Kelet-Európában, összefüggésben

a korábbi „diktatórikus kánon” gyors lebomlásával. Az Ady-életmű is elvesztette korábbi tekintélyét, mivel a posztmodernitáshoz szorosabban kapcsolható, illetve posztmodern nézőpontból meggyőzőbben értelmezhető szerzők és művek kerültek a szakmai érdeklődés homlokterébe. A Nagykároly – Érminszent – Nagyvárád helyszínekre látogató vándor-konferencia jelentőségét éppen abban látom, hogy bebizonyította: a legkülönbözőbb irodalomtudományos irányok minden képviselőjének lehet (és volt is) érdemi hozzájárulása egy ma is időszerű Ady-olvasat kialakításához.

Személyes véleményem, hogy Ady Endre költészete a XX. század eleji modernség (az úgynevezett „klasszikus modernség”) európai jelentőségű fejezete. Erről három összehasonlító vizsgálat győzött meg. Charles Baudelaire poétikai elveivel és költői gyakorlatával összevetve Ady líráját, kiderült számomra, hogy a baudelaire-i kezdeményt folytatva és azon túl is lépve Ady egy olyan versbeszédet alakított ki, amely alkalmas volt a XIX. és XX. század fordulójának válság-közérzetét kifejezni. Ez nemcsak a társadalmi és politikai válságokból jött létre, amelyekre a XIX. század racionális – és gyakran utópikus – válaszokat fogalmazott meg, hanem az önismeret válságát is jelenti, valamint az egyén, a személyiség irracionális erőknél való kiszolgáltatottságát. Hogy e vonatkozásban Ady a kor vezető elméi között foglalhat helyet, azt költészetének Freud mélylélektani elméletével és Franz Kafka prózájával történt összevetése igazolta.

- **Az (Ady Endre) érminszenti helyszínné, Kocsi-út az éjszakában vándorgyűlésen elhangzottak alapján a tanácskozást hogyan összegeznék?**

- Az Ady-kultusz a rendszerváltás után az erdélyi (partiumi) identitástudat és hagyományápolás fontos tényezője lett, nem utolsósorban a szatmári Kölcsey Művelődési Egylet kezdeményezésére. Ez a konferencia – mind helyszíneit, mind a rendezők és a résztvevők „illetőségét” tekintve – e kultusz új szerepkörét teremtette meg: az országhatárokon átívelő, az anyaországi és az erdélyi magyar értelmiséget szellemi egységre kovácsoló hatása lett.

Tudósítónk: Szilágyi Enikő



AZ ÉRMINDSZENTI REFORMÁTUS TEMPLOMBAN